

Nationalparksplan för Sverige – Genomförande 2015–2020

RAPPORT 6677 • MAJ 2015

Nationalparksplan för Sverige – Genomförande 2015–2020

NATURVÅRDSVERKET

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: Arkitektkopia AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00, fax: 010-698 10 99

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, SE-106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-6677-2

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2015

Text, redaktör: Anna von Sydow

Styrgrupp, Naturvårdsverket

Hasse Berglund, Ingela Hiltula, Bo Lundin ers. Maria Tirieke

Arbetsgrupp: Naturvårdsverket; Rickard Arvidsson, Björn-Axel Beier,

Stefan Henriksson, Olle Höjer, Gisela Norberg, Anna von Sydow

Havs- och Vattenmyndigheten; Erik Törnblom

Referensgrupp, Naturvårdsverket

Andreas Andersson, Camilla Näsström, Ulrika Karlsson

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma 2015

Omslagsfoto: Åsnen (Länsstyrelsen i Kronobergs bildarkiv, Foto Bergslagsbild AB),
Lommar (Lars-Olov Hallberg), Vålådalen (Länsstyrelsen i Jämtland, Alf Källström).

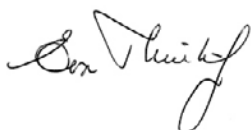
Förord

En översyn av den första Nationalparksplanen genomfördes 2005–2007 och redovisas i en huvudrapport – Nationalparksplan för Sverige, Långsiktig plan (ISBN 978-91-620-1269-4). En Genomförandeplan för 2009–2013 (rapport 5839, oktober 2008) togs även fram i samband med denna översyn. Föreliggande rapport är en revidering av 2008 års Genomförandeplan. Här presenterar och beskriver vi kortfattat de områden som Naturvårdsverket prioriterar fram till 2020. Vi redovisar också hur arbetet med genomförandet av enskilda nationalparker bör bedrivas. Övriga förslag, till nya och utvidgade nationalparker, i gällande långsiktiga plan är fortfarande aktuella för nationalparksbildning kommande år.

För en samlad beskrivning av alla förslag till möjliga områdena för nya och utvidgade nationalparker hänvisas till Nationalparksplan för Sverige, Långsiktig plan. I denna ingår en översikt över befintliga nationalparker i Sverige, beskrivningar över vilka utgångspunkter och kriterier som använts för urval av områden, samt utförliga beskrivningar och kartor över föreslagna nya och utvidgade nationalparker. Vidare finns beskrivningar av motiv för, och lokal nytta med, nationalparker samt resultatet från undersökningar om attityder till befintliga nationalparker.

Den Genomförandeplan för 2015–2020 som presenteras här har tagits fram i en arbetsgrupp med representanter på Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. En styrgrupp och referensgrupp internt på Naturvårdsverket har funnits i projektet. Intervjuer har genomförts med de berörda länsstyrelserna och kommunerna.

Naturvårdsverket i maj 2015

Eva Thörnelöf
vikarierande Generaldirektör

Innehåll

SAMMANFATTNING	7
SUMMARY	9
1. ARBETET MED GENOMFÖRANDEPLANEN 2015–2020	11
1.1 Bakgrund	11
1.2 Arbetet med Genomförandeplanen 2015–2020	12
1.3 Ställningstaganden och åtgärder	12
2. NATIONALPARKSPLAN OCH PRIORITERADE OMRÅDEN	15
3. GENOMFÖRANDE AV NATIONALPARKER 2015–2020	18
3.1 Nya nationalparker, prioriterade områden	18
3.2 Utvidgningar av nationalparker, prioriterade områden	20
4. ARBETSGÅNG VID GENOMFÖRANDE AV NATIONALPARKER	22
Översikt över nationalparksprocessen	22
Närmare om processen	23
4.1 Inledande samråd och eventuell förstudie	23
4.2 Naturvårdsverkets beslut om projektdirektiv och bildande av styrgrupp, arbetsgrupp, referensgrupp	23
4.3 Projektplan	24
4.4 Information och dialog	25
4.5 Nationalparkens avgränsning	25
4.6 Förvärv av mark till Naturvårdsverket	26
4.7 Inventeringar, faktasammanställningar	26
4.8 Syfte, föreskrifter och skötselplan	27
4.9 Iståndsättning- genomförande av engångsåtgärder	28
4.10 Förslag om nationalpark till regeringen	29
4.11 Regeringens och riksdagens beslut	30
4.12 Naturvårdsverkets beslut om föreskrifter och skötselplan	30
4.13 Invigning	31
4.14 Förvaltning och förvaltningsorganisation	31
5. TIDSPLANERING OCH ANSVARFÖRDELNING	32
5.1 Ansvarsfördelning	32
5.2 Tidsplanering	32

Sammanfattning

I denna rapport beskriver vi kortfattat de områden som Naturvårdsverket nu vill prioritera för nationalparksbildning fram till 2020. Vi redovisar också hur arbetet med genomförandearbetet av enskilda nationalparker bör bedrivas. Föreliggande rapport har utgått från ”Nationalparksplan för Sverige – långsiktig plan” från 2008 och Genomförande 2009–2013.

Övriga förslag, till nya och utvidgade nationalparker, i gällande långsiktiga plan är fortfarande aktuella för nationalparksbildning kommande år.

Projektet

Arbetet har skett genom en arbetsgrupp med representanter från Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Det har funnits en styrgrupp och en referensgrupp för arbetet. Dessutom har intervjuer genomförts med varje berörd länsstyrelse i ett tidigt skede i arbetet.

Ett antal kriterier togs fram som skulle vara vägledande för vilka objekt från nationalparksplanen som var mest aktuella att arbeta med de närmaste åren.

Efter att själva urvalet av områden gjorts tillfrågades berörda kommuner hur de ställde sig till möjligheterna att starta ett projekt för området i fråga för att åstadkomma en ny nationalpark i kommunen. Naturvårdsverket har sedan gjort det slutliga urvalet för vilka områden som är mest lämpliga att prioritera för bildningsprojekt de närmaste sex åren.

Nya nationalparker

Av de, i Nationalparksplan för Sverige, föreslagna områdena för nya nationalparker är fortfarande 12 stycken och fem utvidgningar av befintliga nationalparker kvar att genomföra.

I föreliggande Genomförandeplan 2015–2020 föreslår nu Naturvårdsverket att prioritera fem nya nationalparker liksom tre utvidgningar för genomförande under perioden.

Nya nationalparker

Bästräsk
Nämdöskärgården
Reivo
Vålådalen/Sylarna/Helags (påbörjad)
Åsnen(påbörjad)

Utvidgningar av befintliga nationalparker

Björnlandet (påbörjad)
Gotska sandön
Tiveden (påbörjad)

Innan ett projekt kan starta ska samråd hållas med berörd länsstyrelse och kommun.

Genomförandeplanens lista hindrar inte heller att andra områden från Nationalparksplanen för Sverige – långsiktig plan kan komma att prioriteras före något av de nu listade områdena. Allt handlar om angelägenhetsgraden ur olika aspekter och tillgängliga resurser när beslut fattas att starta ett nytt genomförandeprojekt.

Genomförandeprocessen

Naturvårdsverket har huvudansvar för planeringen och inrättande av nya och utvidgade nationalparker. Genomförandet förutsätter en bred samverkan mellan berörda parter. Processen inleds med samråd med berörda innan Naturvårdsverket beslutar om att starta ett nytt projekt. Genom hela processen krävs öppenhet mot omvärlden och kontinuerliga insatser för information och kommunikation med berörda sakägare, organisationer och lokalbefolkningen. Hur arbetet bör bedrivas och vilka moment som ingår i ett bildningsprojekt beskrivs utförligt i denna rapport.

Summary

In this report, we briefly describe the areas which the Swedish Environmental Protection Agency will now prioritise for national park establishment through to 2020. We also describe the process for establishing individual national parks. This report is based on the “National Park Plan for Sweden – Long-term Plan” from 2008 and “Implementation Plan 2009-2013”.

Other proposals for new and extended national parks in the current long-term plan are still relevant for national park establishment in the coming years.

The project

The work has been carried out through a working group with representatives of the Environmental Protection Agency and the Agency for Marine and Water Management. A steering group and reference group have been set up for the work. Interviews were also conducted with each county administrative board concerned at an early stage in the process.

A number of criteria were developed to provide guidance as regards which objects from the national park plan should be developed over the next few years.

Once the areas had been selected, relevant municipal authorities were asked their views of the opportunities for starting a project relating to the area concerned in order to establish a new national park within the municipality. The Environmental Protection Agency has since finalised the selected areas which are to be prioritised for national park establishment projects over the next six years.

New national parks

Of the new national parks proposed in the National Park Plan for Sweden, twelve have still to be implemented, and five extensions to existing national parks also remain outstanding.

In the Implementation Plan 2015-2020, the Environmental Protection Agency is now proposing to prioritise five new national parks, along with three extensions for implementation during the period.

New national parks

Bästräsk
Nämdöskärgården
Reivo
Vålådalen/Sylarna/Helags (initiated)
Åsnen (initiated)

Extensions to existing national parks

Björnlandet (initiated)
Gotska sandön
Tiveden (initiated)

Before a project can commence, the county administrative board and municipal authority concerned must be consulted.

The list in the implementation plan also does not prevent other areas in the National Park Plan for Sweden – Long-term Plan being prioritised ahead of any of the areas that are currently listed. It is all a question of the degree of urgency from different aspects and available resources at the time the decision to start a new national park establishment project is taken.

The implementation process

The Environmental Protection Agency has primary responsibility for the planning and establishment of new and extended national parks. The implementation presupposes broad cooperation between stakeholders. The process begins with stakeholder consultation before the Environmental Protection Agency decides whether or not to initiate a new project. Throughout the process, transparency is required with respect to the outside world, along with ongoing initiatives relating to information and communication with relevant stakeholders, organisations and the local population. The way in which the work should be carried out and the aspects that should be included in a national park establishment project are described comprehensively in this report.

1. Arbetet med Genomförandeplanen 2015–2020

1.1 Bakgrund

Naturvårdsverkets sentida arbete med inrättande av nya nationalparker har utgått från den första Nationalparksplan för Sverige som presenterades 1989. Behovet av en översyn av denna plan påtalas i regeringsskrivelsen ”En samlad naturvårdspolitik” (2001/02:173) där det framhålls att:

”Nationalparker är en värdefull form av områdesskydd även i det framtida bevarandearbetet. Nationalparker får i regel stor uppmärksamhet, såväl nationellt som internationellt. De får ofta, genom att fungera som turistattraktioner, en positiv betydelse för turistnäringen och glesbygdsutvecklingen. Det är angeläget att Naturvårdsverket i det fortsatta arbetet fäster vikt vid såväl områdenas nationella betydelse från bevarandesynpunkt som deras möjligheter att som besöksmål ge nytta åt lokalsamhället. Sedan Naturvårdsverket tog fram sin nationalparksplan har dels ny kunskap kommit fram om olika områden, dels har kraven på regional och lokal insyn och delaktighet i naturvårdsarbetet ökat. Regeringen bedömer att tiden nu är mogen att göra en översyn av nationalparksplanen, i form att ta fram områden som kan vara tänkbara som framtida nationalparker. Arbetet bör utföras med utgångspunkt i de internationella kriterier som har fastställts av Internationella naturvårdsunionen (IUCN). Det framtida bildandet och genomförandet av nationalparker bör ske i linje med den förstärkta medborgardialog som redovisats i avsnitt 3.1”.

”Nationalparksplan för Sverige – långsiktig plan”, (Rolf Löfgren, Naturvårdsverket 2008, ISBN 978-91-620-1269-4) omfattade alltså en större revidering och urval från 1989 års nationalparksplan men också ett omfattande arbete med förnyade kriterier på vad som krävs av ett område för att kunna bli nationalpark. Även en tydlig processbeskrivning av vilket arbete och vilka moment som behövs i ett projekt vid bildning av en nationalpark ingick. Hela arbetet gjordes med stor delaktighet och ett remissförfarande, urvalet av områden till genomförandet 2009–2013 baseras på de remissvar och de samråd som gjordes i samband med arbetet med själva Nationalparksplan för Sverige.

Under de sju år som gått sedan ”Nationalparksplan för Sverige – långsiktig plan” var klar 2008 har arbetet med en ny nationalpark och utvidgning av två befintliga nationalparker fullföljts.

Arbetet med föreliggande översyn av ”Nationalparksplan för Sverige – Genomförande 2009–2013”, (Naturvårdsverkets Rapport 5839 oktober 2008, ISBN 978-91-620-5839-5) är en naturlig följd av att den tidsmässigt löpt ut och att det finns ett behov att göra en ny prioritering av vilka områden från ”Nationalparksplan för Sverige – långsiktig plan” som är möjliga att arbeta med de närmaste 6 åren. Det är inte aktuellt att arbeta om själva Nationalparksplanen för Sverige – långsiktig plan. Det urval av områden som gjordes i den 2008 är fortfarande de mest relevanta och möjliga områdena i

landet för nya nationalparker. De områden som inte kan prioriteras de närmaste åren kvarstår som intressanta områden att senare påbörja arbetet med.

1.2 Arbetet med Genomförandeplanen 2015–2020

En arbetsgrupp med representanter från Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har arbetat med denna revidering av Genomförandeplanen från 2008. Det har funnits en styrgrupp och en referensgrupp för arbetet. Dessutom har intervjuer genomförts med varje berörd länsstyrelse i ett tidigt skede i arbetet.

Arbetsgruppens inledande arbete bestod i att ta fram ett antal kriterier som skulle vara vägledande för vilka objekt från nationalparksplanen som var mest aktuella att arbeta med de närmaste åren. Kriterierna utgick från skyddsbehovet beroende på:

- hotbilden, från exploatering eller nyttjande av området
- intresset regionalt och det lokala stödet till att arbeta med att bilda en nationalpark av området
- vilka möjligheter som staten har att köpa in mark i området
- vilka prioriterade naturtyper som ännu inte skyddats
- vilket symbolvärde just ett specifikt område har för landet
- behovet att bidra till skyddet av området och naturtypen internationellt

Sammantaget viktades alla kriterier i en skala 1–3 och en bedömning gjordes av varje område utifrån en skala 1–5 utifrån den kunskap som arbetsgruppen har om områdena.

Efter att Arbetsgruppen fått kriterierna för urvalet godkända av styrgruppen och sedan själva urvalet av områden så skickades frågan till berörda kommuner hur de ställde sig till möjligheterna att starta ett projekt för området i fråga för att åstadkomma en ny nationalpark i kommunen.

1.3 Ställningstaganden och åtgärder

Bedömningen av vilka områden som vi sedan valt att ta med i genomförandeplanen för 2015–2020 har utgått från de svar vi fick från tillfrågade kommuner och varje berörd länsstyrelse. Vi har alltså bara tillfrågat länsstyrelser och kommuner som berörs av något av våra högst prioriterade områden. Naturvårdsverket har utifrån de uppställda kriterierna och svaren gjort en slutlig bedömning av vilka objekt som ska vara prioriterade för 2015–2020. (se kap. 2 och 3)

Det är viktigt att poängtera att innan ett projekt med att bilda en ny nationalpark startas görs alltid ett samråd med berörd länsstyrelse och berörd kommun. Ibland är det en fördel att innan dess göra en förstudie att ha som underlag inför samrådet om att starta ett nationalparksbildningsprojekt. (se kap. 4.1)

Den lista vi nu har i Genomförandeplanen 2015–2020 är inte i någon rangordning. Det är en lista på vilka områden vi på Naturvårdsverket bedömer ha störst angelägenhetsgrad och/eller möjligheter att kunna leda fram till en ny nationalpark under genomförandeperioden. Så snart vi har resurser att starta ett nytt genomförandeprojekt kommer kontakt att tas med berörd länsstyrelse och kommun. Hur ett projekt med bildande av en nationalpark går till beskrivs ingående i kapitel 4.

Genomförandeplanens lista hindrar inte heller att andra områden från Nationalparksplanen för Sverige – långsiktig plan kan komma att prioriteras före något av de nu listade områdena. Allt handlar om angelägenhetsgraden ur olika aspekter när beslut fattas att starta ett nytt genomförandeprojekt.

Behov av förtydliganden

Behovet av förtydliganden av vissa delar i den nu aktuella Genomförandeplanen rör i första hand processen vid genomförande av nationalparker. Det är viktigt att beskriva hur arbetet går till inför start av nya projekt både för de som arbetar i ett projekt och för förståelsen för andra berörda parter. Även ett försök att beskriva vilken tidsaspekt arbetet kräver, när i tid olika moment bör arbetas med och hur lång tid olika moment faktiskt tar, ingår i planen.

Ändring av gränser

Nationalparksplanens förslag till avgränsning av utpekade områden är ett första grovt förslag. När det blir aktuellt att påbörja ett projekt för att ta fram ett förslag till en nationalpark kommer en mer aktuell gräns att arbetas fram inom projektet. Den nya gränsen måste grundas på aktuell kunskap om bevarandevärde, markutnyttjande och möjligheterna till markåtkomst liksom för planering för information och entréer för besökare.

Bestämmelser i nationalparker

Regelverket för varje enskild nationalpark grundar sig i första hand på Miljöbalkens bestämmelser om vad syftet för en nationalpark ska vara. Dock ska särskilda bestämmelser/föreskrifter tas fram för varje enskild nationalpark i det genomförandeprojekt som startas inför ett nytt beslut om en nationalpark. Det betyder att det är mycket svårt att svara på vilket regelverk eller eventuella restriktioner vad gäller jakt, fiske, terrängkörning, eldning, tältning m.m. i nationalparkerna som kommer att gälla i ett speciellt område innan projektet har startats.

Skälen till att bestämmelser varken kan eller bör redovisas i en nationell plan är att:

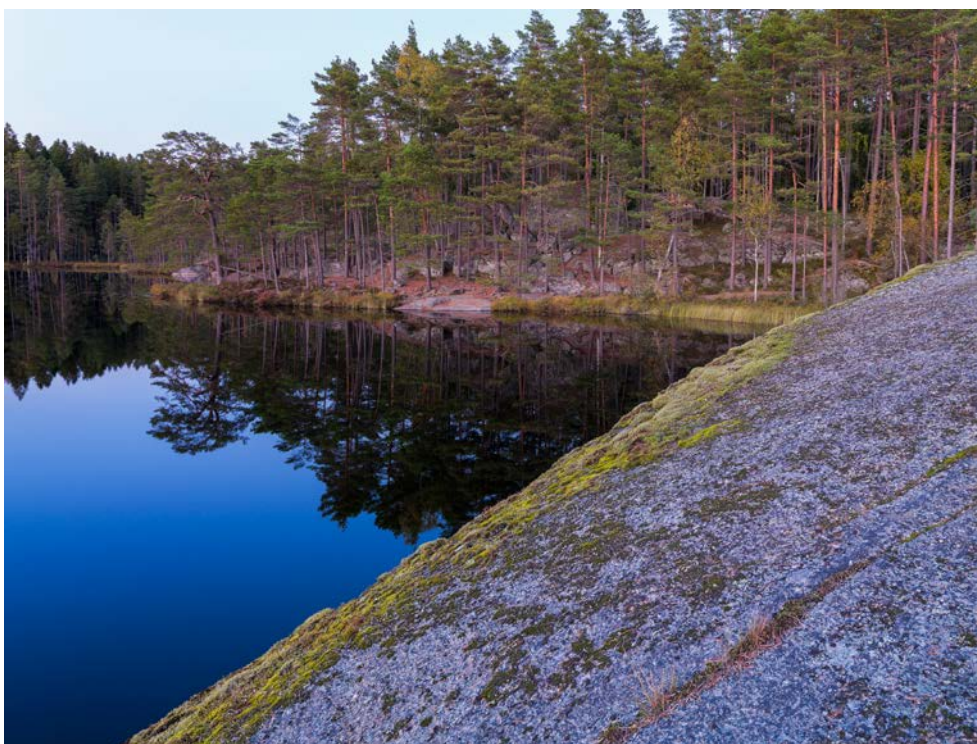
- behovet av skydd och skötsel varierar starkt inom områden med skillnader i naturförhållanden från södra Götaland till norra Norrland och med ytstorlekar från 1 000 till 500 000 ha. Varje område måste analyseras och bedömas individuellt vid genomförandet, vilket det inte finns möjligheter till i en översiktlig, nationell plan.

- för områdena i nationalparksplanen finns god översiktlig kunskap om biologiska, geologiska värden och värden för friluftsliv. Kunskapen är tillräcklig för jämförelser med områden av likartat slag i landet och för bedömningar, enligt gällande kriterier för nationalparker. Kunskapen är dock inte tillräcklig för planering av skydd och skötsel, information, mottagning av besökare, m.m. För detta krävs detaljerade undersökningar och samråd med bl a berörda länsstyrelser och kommuner, varvid zonindelning med olika typer av nyttjande, kan vara lämplig planeringsmodell.
- sammanfattningsvis är det stor skillnad mellan en process för urval av nationalparker i en nationell plan enligt fastställda kriterier och den ingående process som krävs för genomförande av enskilda parker. Det är i genomförandeprojektet som behovet av bestämmelser, m.m. måste bedömas. Processen beskrivs utförligt i kapitel 4.

2. Nationalparksplan och prioriterade områden

Sverige har idag, 2015, sammanlagt 29 nationalparker. I den långsiktiga nationalparksplanen föreslogs 13 nya nationalparker och utvidgningar av 7 befintliga nationalparker. Kvar att genomföra av dessa är 12 nya objekt och 5 utvidgningar av befintliga nationalparker. Två nya nationalparksprojekt, Åsnen i Kronobergs län och Vålådalen/Sylarna/Helags i Jämtlands län, samt två utvidgningar av befintliga nationalparker, Björnlandet i Västerbotens län och Tiveden i Örebro län är påbörjade som projekt av Naturvårdsverket.

Samtliga områden och de områden som prioriteras för genomförande 2015–2020 redovisas i nedanstående tabell och på kartan på sid 17.

Tivedens nationalpark. Foto: Sven Persson /IBL Bildbyrå.

Landskapstyp	Befintliga NP	Befintliga NP som föreslås utvidgas	Förslag till Nya NP *	Prioriterade områden 2015–2020
<i>Arktiska regionen</i>			Tavvavuoma	
<i>Högfjälls regionen</i>	Vadvetjåkka Abisko Sarek Padjelanta/ Badjelánnda Stora Sjöfallet/ Stour Muorkke Pieljekaise	Sarek; Padjelanta/ Badjelánnda	Kebnekaise; Vindelfjällen	
<i>Södra fjäll regionen</i>	Sonfjället Töfsingdalen Fulufjället		Vålådalen/ Sylarna/ Helags	Vålådalen/ Sylarna/ Helags**
<i>Förfjälls regionen</i>			Blaikfjället; Rogen- Juttulslätten	
<i>Bergkull slätt</i>	Muddus/ Muttos Store Mosse Hamra		Koppången	
<i>Vågig Bergkullterräng</i>	Björnlandet Skuleskogen Garphyttan Norra Kvill Söderåsen Stenshuvud	Björnlandet	Reivo	Björnlandet (utv.)** Reivo
<i>Sprickdals landskap</i>	Tyresta Tiveden Tresticklan	Tiveden		Tiveden (utv.)** Nämdö- skärgården
<i>Skärgårdar/ marina landskap</i>	Kosterhavet Djurö Ängsö Blå Jungfrun		Nämdö- skärgården Sankt Anna	
<i>Slättlandskap</i>	Haparanda- Skärgård Färnebofjärden Dalby Söderskog		Åsnen (västra)	Åsnen (västra)** Bästräsk
Öland, Gotland	Gotska Sandön	Gotska Sandön	Bästräsk	Gotska Sandön (utv.)

* Övriga kvarvarande objekt från den långsiktiga Nationalparksplanen ska genomföras efterhand när resurser finns och efter successiva möten i respektive kommun, där klartecken ges till att en förstudie kan påbörjas.

** Pågående projekt.

Kartan (Naturvårdsverket och Hans Sjögren).

3. Genomförande av nationalparker 2015–2020

Naturvårdsverkets slutsats av remissvaren på utkastet till nationalparksplanen 2008 är att det finns goda förutsättningar att inleda samarbete med lokala och regionala intressenter för genomförande av flertalet förslagna nya parker och utvidgningar. Innan nya projekt startas görs dock alltid ett inledande samråd med länsstyrelsen och berörda kommuner för det aktuella området. I vissa fall kan det vara lämpligt med en förstudie innan ställning tas om ett projekt för bildande av en nationalpark kan startas.

Eftersom varje projekt är resurskrävande såväl ekonomiskt som personellt kan inte alla startas och genomföras samtidigt. Varje ny nationalpark tar dessutom lång tid att genomföra. Man bör räkna med att samrådsprocessen samt planering och genomförande av åtgärder fram till invigning tar minst tre år och normalt 4–6 år. Även för utvidgningar krävs normalt motsvarande tid och planeringsinsatser eftersom det vanligtvis görs en översyn av föreskrifterna, en ny skötselplan och anläggningar för friluftslivet förnyas eller rustas upp.

3.1 Nya nationalparker, prioriterade områden

Utgångspunkten är att alla områden i nationalparksplanen bidrar till det nationella och internationella bevarandearbetet. Vissa områden är dock särskilt viktiga att prioritera, under perioden 2015–2020, beroende av befintlig skyddsnivå, och internationella åtaganden om skydd av vissa naturtyper. Naturvårdsverket finner att en viktig utgångspunkt för genomförande av förslagna nationalparker är att ge hög prioritet åt områden vars värden är eller kan bli hotade. Det är också viktigt att intresse finns både regionalt och lokalt för en nationalparksbildning och att detta är förankrat i ett inledande samråd och/eller i en förstudie.

Områden som inte är med bland de prioriterade områdena denna tidsperiod, kvarstår i den långsiktiga Nationalparksplanen som aktuella områden för ett senare tillfälle eller vid en omprioritering. Ett etappmål till 2020 är att arbetet inleds för tre nya områden och en utvidgning och att de pågående nationalparksprojekten fullföljs.

Arbetet med att genomföra nationalparksplanen görs i en rullande planering med 5–6-årig utblick där hänsyn tas till vilka resurser som finns för genomförande och kommande förvaltning. Mot denna bakgrund prioriterar Naturvårdsverket nedan angivna områden. För utförliga beskrivningar av dessa områden hänvisas till ”Nationalparksplan för Sverige – Långsiktig plan, 2008”. Att observera är att de områdesavgränsningar som föreslås i Nationalparksplanen kan komma att revideras under arbetets gång.

Pågående projekt:

VÅLÅDALEN – SYLARNA – HELAGS

Området ligger centralt i södra fjällregionen och innehåller ett storslaget fjällområde samt med ett fjällnära skogslandskap med mycket höga naturvärden. Terrängformerna är storslagna och innehåller geologiska former av stort intresse. Naturliga vattensystem förekommer från högfjäll till skogslandets myrar. Området har också ett omfattande, etablerat friluftsliv baserat på väl utbyggt nät av leder och stugor för det rörliga friluftslivet. Området nyttjas för renskötsel.

Förslaget omfattar 230 000 ha varav ca 120 000 ha ingår i Vålådalens naturreservat. En förstudie har genomförts och projektet att ta fram ett förslag till en ny nationalpark har påbörjats 2015.

ÅSNEN

Sjön Åsnen ligger på slättlandet söder om småländska höglandet. I Nationalparksplanen kallas detta område för Västra Åsnen, men nationalparkens nuvarande arbetsnamn är enbart Åsnen. Utredningsområdet omfattar sjön Åsnens västra del om totalt 4 000 ha. Vattenområdet utgör den största delen om ca 3 000 ha och en övärld med ca 200 öar och holmar. Angränsande skogsområden utgör ca 1 000 ha. Området har höga naturvärden kopplade till naturtillståndet i såväl land som vattenmiljöerna och ett rikt djur- och växtliv. Delar av området utgörs av naturreservat. Vandringsleder, cykelled och kanotled finns redan i området. Projektet startades 2011 och målet är att bilda en nationalpark inom denna genomförandeplans planeringstid.

Nya prioriterade projekt:

BÄSTETRÄSK

Sjön Bästeträsk, på nordvästra Gotland, med omgivande stränder, småsjöar, fuktängar, alvarmarker, hållmarker, agmyrar, tallskogar, havsstränder och grunda marina miljöer bildar en säregen mosaik av naturmiljöer inom en yta av uppemot 10 000 ha. Området saknar nästan helt bebyggelse och är även i övrigt tämligen opåverkat och vildmarksartat. Det är det största och främsta området i landet i sitt slag och även unikt i ett Europeiskt perspektiv. Att området skyddas som nationalpark är mycket angeläget sett till områdets omistliga och unika naturvärden. Området är förutom de exceptionellt höga naturvärdena även lättillgängligt och attraktivt för friluftslivet. Stenkusten, lättvandrade alvarmarker och tallskogar, våtmarkerna och sjöarna samt närheten till riksväg 148 och Fårösund gör detta till ett område av mycket stort intresse för friluftslivet. Innan beslut om att starta ett nationalparksprojekt ska samråd ske för att diskutera möjligheterna för en nationalparksbildning.

NÄMDÖSKÄRGÅRDEN

Området utgörs av tre ögrupper som ligger i det yttre havsbandet, i södra delen av Stockholms skärgård, samt en fjärde grupp i anslutande mellanskärgården mot Nämndö. Totalt ingår ca 1 400 öar och kobbar på en yta av ca 14 000 ha.

Runt öarna dominerar stora grunda vattenområden. Den marina miljön kännetecknas av stor variation med avseende på djup, exponering och bottenstrukturer. Nämndöskärgården har mycket höga kvalitéer av oexploaterad, representativ och biologisk värdefull skärgård med zoner från mellan- till ytterskärgård.

Området har genom sin storlek, sitt läge och tillgången på naturhamnar goda förutsättningar för friluftsliv. Innan beslut om att starta ett nationalparksprojekt ska samråd ske för att diskutera möjligheterna för en nationalparksbildning.

REIVO

Reivo är ett berg- och urskogsområde i gränslandet mellan Lappland och Norrbottens län. Området är tillräckligt vidsträckt för att innehålla ett stort bergskränt med fjällvegetation med också stora områden med skogar av urskogskaraktär, större myrar, naturliga vattendrag och några större sjöar. Områdets värden framstår idag som ett särklassigt urskogs- och vildmarksområde i skogslandskapet nedan fjällskogarna. Reivo utgörs dessutom av en landskapstyp som är svagt representerad i nuvarande nationalparksnätverk. Det är lättillgängligt och attraktivt för friluftsliv och naturupplevelser. Området som föreslagits är ca 12 000 ha stort.

Innan beslut om att starta ett nationalparksprojekt ska samråd ske för att diskutera möjligheterna för en nationalparksbildning.

3.2 Utvidgningar av nationalparker, prioriterade områden

Pågående utvidgningar:

BJÖRNLANDET

Björnlandets nationalpark utvidgas till en större park med bättre avgränsning. Området har en delvis brandpräglad skog med vacker urskogskaraktär med inslag av 500 åriga träd och torrakor. De arealer som tillförs skapar ökade biologiska och representativa värden och förstärker attraktiviteten för besökare.

Projektet om utvidgning är igång och den nya parken kommer att invigas under denna genomförandeplans planeringstid.

TIVEDEN

Tivedens nationalpark kommer att utvidgas med ytterligare ca 630 ha.

Det innebär att ett större område med naturskogar och biologisk värdefull natur med vildmarkskaraktär införlivas i parken. Hela den i väster belägna sjön Stora Trehörningen kommer att ingå i den utvidgade nationalparken. Området är mycket attraktivt för friluftsliv med ett stort antal besökare årligen. Utvidgningsprojektet ger möjligheter till bättre planering för leder, information och friluftsliv i området.

Ett projekt om utvidgning pågår och den nya parken kommer att invigas under denna genomförandeplans planeringstid.

Ny prioriterad utvidgning:

GOTSKA SANDÖN

Gotska Sandöns nationalpark bildades 1909 och fick sin nuvarande omfattning om 4 500 ha genom ett beslut om utvidgning 1988. Gotska Sandön är den högsta delen av en stor ryggbildning – Salvorev – som består av åsar och andra glaciala avlagringar. Ryggen sträcker sig 7 mil norrut från Fårö på Gotland upp till grundet Kopparstenarna. Förslaget till utvidgning avser ca 55 000 ha vattenmiljöer längs ryggbildningen. Tillsammans bildar dessa en säregen marin miljö med värdefullt djur- och växtliv.

Genom detta projekt kan den första marina nationalparken bildas i Östersjön.

Region Gotland och länsstyrelsen ställer sig positiva till ett projekt om utvidgningen av nationalparken.

4. Arbetsgång vid genomförande av nationalparker

Naturvårdsverket har ansvaret för planering och genomförande av nya nationalparker och beslutar också om föreskrifter och skötselplaner för nationalparker. Naturvårdsverket leder arbetet för att kvalitetssäkra förslag om nationalparker till regeringen och de efterföljande besluten om föreskrifter och skötselplan.

Genomförandearbetet bedrivs i nära samarbete med berörda länsstyrelser, kommuner och eventuellt övriga berörda. Länsstyrelsen är normalt sett den part som utför det mesta av det praktiska arbetet. Det är viktigt att det finns en tydlig fördelning av roller och ansvar i hela processen.

I de följande avsnitten beskrivs hur planering och genomförande bör genomföras vid bildandet av nya nationalparker. Vid utvidgningar av befintliga nationalparker är processen i stora drag densamma.

Översikt över nationalparksprocessen

Genomförande av nationalparker sker i projektform med beslutade projektplaner för varje enskilt område. De olika stegen i processen kan sammanfattas enligt nedan. Notera att processens olika steg går i varandra och överlappar till viss del och att i de olika stegen ingår dialog och kommunikation som en röd tråd.

- Inledande samråd om förutsättningar för genomförande och eventuell förstudie
- Naturvårdsverkets beslut om projektdirektiv och bildande av styrgrupp, arbetsgrupp och referensgrupp
- Upprättande av projektplan med kommunikationsplan och preliminär tidsplan
- Information och kommunikation om nationalparksprojektet löper som en röd tråd genom hela projektet
- Granskning av eventuella oklara gränser och framtagande av fastighetsförteckning samt fördjupade inventeringar och faktasammanställningar
- Värdering, förhandling och markförvärv till Naturvårdsverket
- Upprättande av förslag till syfte, föreskrifter och skötselplan
- Planering och byggande av anordningar för friluftsliv och entréer för besökare
- Naturvårdsverket skickar förslaget till ny nationalpark med avgränsning, syfte, föreskrifter och skötselplan på remiss
- Naturvårdsverket skickar förslaget om nationalpark, inklusive remissammanställning, till regeringen
- Regeringen bereder och beslutar om syfte och avgränsning efter hörande av riksdagen
- Naturvårdsverket beslutar om föreskrifter och skötselplan
- Invigning
- Förvaltning

Närmare om processen

4.1 Inledande samråd och eventuell förstudie

Det inledande samrådet mellan Naturvårdsverket, berörd länsstyrelse och kommun, syftar till att informera om och diskutera förutsättningarna och intresset för bildande av en nationalpark. Samrådet handlar om nationalpark som skyddsform, hur det aktuella området kan utformas som nationalpark och om hur genomförandeprocessen kan ske.

Nationalparkens syfte, föreskrifter, förvaltning och entréer och anläggningar för besökare är andra aktuella frågor att behandla liksom hur lokalbefolkningen och intressegrupper bör informeras om och involveras i projektet. Första samrådstillfället kan behöva följas upp av flera efter interna diskussioner inom myndigheterna.

För större områden eller områden med många intressenter kan det vara lämpligt att genomföra en *förstudie* i syfte att närmare belysa förutsättningarna, för bildande, av nationalpark. Resultatet av förstudien ligger sedan till grund för om ett beslut kan tas om att gå vidare med att starta ett projekt med mål att bilda en nationalpark.

Mål

Kommunen och länsstyrelsen är väl informerade och införstådda när projektet startas. Kontroversiella frågor är identifierade för att kunna hanteras och lösas inom projektet. Projektorganisationen och vilka roller de olika grupperna har är klarlagd. Behov av och utformning av referensgrupp är tydliggjord och informationsmöten för allmänheten är planerade för den inledande delen av projektet.

4.2 Naturvårdsverkets beslut om projektdirektiv och bildande av styrgrupp, arbetsgrupp, referensgrupp

Efter inledande samråd med berörda länsstyrelser och kommuner beslutar Naturvårdsverket om start av projektet genom beslut av ett Projektdirektiv.

En *styrgrupp* med representanter från Naturvårdsverket och berörda länsstyrelser inrättas, för varje nationalparksprojekt. I förekommande fall bör även Havs- och vattenmyndigheten ingå i styrgruppen. Styrgruppen skall besluta om projektplanen, utse projektledare, ha översikt över projektets resurser, utveckling och inriktning samt ansvara för slutligt förslag inför hemställan till regeringen. I vissa fall kan en mellannivå behövas i form av en beredningsgrupp där saksfrågor kan förankras och diskuteras. Beredningsgruppens medlemmar har vidare ansvar för kontinuerlig förankring och information på lämplig nivå inom respektive organisation.

En *arbetsgrupp* bildas med representanter från Naturvårdsverket, berörda länsstyrelser och kommuner. Om limniska eller marina värden ingår i syftet med nationalparken bör även Havs- och vattenmyndigheten ingå i arbetsgruppen. Arbetsgruppen planerar och genomför informationsmöten och driver projektets utveckling bl a rörande parkens detaljavgränsning, markförvärv, föreskrifter, skötselplan och invigning. Gruppens medlemmar informerar och förankrar inåt i sina organisationer under arbetets gång.

För nationalparksprojekt på renbetesmarker är det särskilt angeläget att berörda *samebyar* involveras på ett tidigt stadium och att samarbetet pågår under hela projektet. Det kan vara en fördel om Sametinget också bjuds in att delta på lämpligt sätt i projektet.

Ofta finns det behov att informera och diskutera projektets utveckling med representanter för lokalbefolkningen och intresseorganisationer.

Detta kan ske vid allmänna informationsmöten men också mer kontinuerligt genom en *referensgrupp* för projektet. Behovet av referensgrupp och dess sammansättning avgörs av styrgruppen.

Mål

Efter att inledande samråd hållits har ett projektdirektiv beslutats av Naturvårdsverket. I direktivet är projektledare, styrgrupp och arbetsgrupp utsedda med ett tydligt ansvar och tydliga roller. Behovet av referensgrupp är bedömt och dess organisation och sammansättning är diskuterad. För områden på renbetesmarker är samarbete med berörda *samebyar* inlett.

4.3 Projektplan

Förslag till projektplan upprättas av Naturvårdsverket tillsammans med länsstyrelsen för beslut i styrgruppen. Projektplanen ska följa direktivets inriktning.

Naturvårdsverket är projektägare och normalt även projektledare för projektet tillsammans med länsstyrelsen. I projektplanen är det viktigt att ansvarsfördelningen mellan Naturvårdsverket och länsstyrelsen tydliggörs samt de olika projektgruppernas ansvar och sammansättning.

Naturvårdsverket bekostar de extra planerings- och genomförandeinsatser som behövs för bildande av nationalparken. Länsstyrelser, kommuner och övriga parter förutsätts medverka med egna personresurser i den utsträckning som behövs för deltagande i grupper samt för samråd och förankring.

Även en kommunikationsplan upprättas där de olika kommunikativa insatserna tydliggörs med budskap, tidsatta aktiviteter och tydliga målgrupper. Kommunikationsplanen beslutas av projektets styrgrupp och uppdateras årligen.

Mål

Projektplan och kommunikationsplan är tydlig, realistisk och väl förankrad.

4.4 Information och dialog

Under hela arbetet med att bilda en nationalpark är information till och dialog med berörda sakägare och övriga intressenter viktig. Det är lämpligt att detta sker inom ramen för en beslutad kommunikationsplan. Dialogmöten med markägare, föreningar, företag med flera behövs tidigt och därefter vid återkommande tillfällen. Hur dialogen/informationen till allmänheten ska ske tydliggörs i kommunikationsplanen. Berörd länsstyrelse och kommun/er har en nyckelroll i förankringen av arbetet med nationalparken.

Dialogen gäller motiven för nationalparksbildningen, processen vid genomförandet, syftet med nationalparken, områdets avgränsning, planerade föreskrifter, skötsel och anläggningar, tidsplan m.m.

Det finns många kanaler att välja mellan men det är behoven som styr vilka aktiviteter som behöver genomföras.

- Dialogmöten – arbetsgruppen och i förekommande fall berednings- och referensgruppen, bör delta i sådana möten.
- Nyhetsbrev med aktuell information om processen och faktiska sakförhållanden som skickas ut regelbundet till alla hushåll i närområdet
- Kontinuerligt uppdaterad information på webbplatser hos i första hand berörd länsstyrelse.
- Utställningar på allmänna platser – kommunhus, bibliotek osv, när det finns konkreta förslag och med möjlighet att lämna synpunkter på förslagen.
- Öppet hus med utställd information och ansvarig, med tillgänglig personal som kan svara på frågor och ta emot synpunkter.
- Fältvandringar med kunniga guider som visar området och berättar om vilka naturvärden och vilka åtgärder för mottagning av besökare som planeras m.m.
- Sociala medier

Mål

Sakägare och övriga berörda intressenter är väl informerade och har haft möjligheter att framföra sina synpunkter under projektets gång.

4.5 Nationalparkens avgränsning

Områdena i Nationalparksplan för Sverige har översiktliga gränser och kräver i de flesta fall ytterligare utredning av naturvärden och behov av mark för entréer och informationsplatser. Inventeringar som underlag för gränsförslaget kan vara nödvändiga att komplettera med under arbetets gång. I inledningsskedet av avgränsningsarbetet behövs en fastighetsförteckning. Avgränsningsarbetet bör inte starta förrän berörda markägare, sakägare och övriga intressenter är informerade om nationalparksprojektet och att de ingår i ett utredningsområde.

För att få en tydlig och kvalitetssäkrad avgränsning anlitas Lantmäteriet. Den inmätningen som görs av Lantmäteriet ligger sedan till grund för den

karta som används för värderings- och förhandlingsarbetet för förvärv av marken. Om alternativa gränsdragningar förutses kan inmätningen avvakta. Den slutliga avgränsningen av nationalparksförslaget görs först när markförvärven är genomförda.

Mål

Nationalparken har en tydlig och ändamålsenlig avgränsning med hänsyn till dess syfte, naturvärden, mottagning av besökare och den framtida förvaltningen. Avgränsningen har en detaljeringsgrad som är lämplig för värdering och förhandling om markförvärv till Naturvårdsverket.

4.6 Förvärv av mark till Naturvårdsverket

Mark- eller vattenområde som ska bli nationalpark måste ägas av staten genom Naturvårdsverket den dag hemställan skickas till regeringen. Markägare kontaktas i huvudsak enligt de rutiner som tillämpas i arbetet med bildande av naturreservat (enligt Naturvårdsverkets processbeskrivning för skydd av värdefull natur). Dessa rutiner innebär att representanter för Naturvårdsverket och/eller Länsstyrelsen informerar och söker samförstånd om den planerade nationalparken. Oberoende värderare utför därefter beräkning av marknadsvärdet av mark eller vattenområde varefter en utsedd förhandlare söker nå en uppgörelse om förvärv till Naturvårdsverket. Det krävs därför att arbetet med markförvärv påbörjas tidigt i processen med att bilda en ny nationalpark.

Mål

Förhandling om markförvärv inleds tidigt i processen och alla förvärvsavtal är undertecknade när Naturvårdsverkets förslag om nationalpark lämnas till regeringen.

4.7 Inventeringar, faktasammanställningar

För alla områden i nationalparksplanen finns god översiktlig kunskap om biologiska, geologiska värden och värden för friluftsliv. Kunskapen är tillräckligt för jämförelser med områden av likartat slag på nationell nivå. Mer ingående och heltäckande undersökningar om florans och faunan har dock inte alltid utförts. Än mer ovanligt är att utförda inventeringar har utvärderats och sammanställts för att ge en samlad bild av områdets natur- och kulturmiljövärden. Detta är också ett underlag som ska beaktas i det slutliga ställningstagandet om avgränsningen av nationalparksförslaget.

Kunskapen om besökare till området är också en viktig grund för den fortsatta planeringen i området. Besökarräkningar men även olika besökar-kategoriernas syfte med vistelsen i området är fakta som behövs för den fortsatta planeringen.

Sådan kunskap behövs som underlag för utformning av beslut och föreskrifter, skötselplanering, information och naturvägledning. Det är därför viktigt att redan tidigt i processen börja sammanställa befintlig kunskap och genomföra de kompletteringar som behövs, om detta inte är gjort i förstudien.

KUNSKAPSSAMMANSTÄLLNINGEN BÖR SKE I FÖLJANDE STEG:

1. Sammanställning av befintlig dokumentation om geologiska, biologiska, kulturhistoriska värden och upplevelsevärden, såväl på land som i vatten, samt om pågående markanvändning såsom renskötsel, jakt, fiske, friluftsliv, naturturism m.m.
2. Utvärdering av befintligt kunskapsläge. Analys av behovet av ytterligare översiktlig eller fördjupad dokumentation. Förslag till kompletterande utredningar / inventeringar som behövs för nationalparkens planering och genomförande.
Det bör framhållas att alla tänkbara biologiska eller andra utredningar inte behöver utföras i detta skede. Kompletterande dokumentation kan även ske efter en nationalparksbildning.
3. Planläggning och utförande av kompletterande utredningar/inventeringar.

En viktig utrednings- och planeringsdel gäller de insatser som behövs för mottagning av besökare till nationalparken i form av entréplatser, friluftsanordningar och naturvägledning. En plan för friluftslivsanordningar samt tillgänglighets- och naturvägledningsplan bör tas fram i ett tidigt skede för kommunikation och samråd med intressenter och vid informationsmöten. Denna friluftslivsplan används som underlag till skötselplanen men också för att klarlägga vilka åtgärder för friluftsliv och information som behöver färdigställas före invigningen och vilka som kan utvecklas därefter i enlighet med skötselplanen.

De åtgärder som behöver genomföras före invigningen ställs samman i en åtgärdsplan som är så detaljerad att det kan fastställas av Naturvårdsverket som underlag till ekonomiska beslut och ställningstaganden (se 4.9).

Mål

Fakta om värden och motiv för nationalparken är framtagna och väl sammanfattade i skrivna texter som kan läggas in i den beskrivande delen av skötselplanen och användas som underlag för information till besökare i parken. Områdets upplevelsevärden och lämpliga användning för friluftsliv är klarlagd och en plan för anordningar, tillgänglighet och naturvägledning är framtagen vilken ska utgöra en del av skötselplanen.

4.8 Syfte, föreskrifter och skötselplan

Förslag till syfte med nationalparken och översiktliga principer för skydd och nyttjande formuleras så tidigt som möjligt i varje projekt. Syftet och föreskrifter som kan vara kontroversiella diskuteras mellan berörda myndigheter i det

inledande samrådet. Syftet styrs av Miljöbalken (kap 7:2 §) och tas fram innan föreskrifter och skötselplanen har formulerats. Föreskrifterna är till för att säkerställa syftet för den blivande nationalparken, föreskrifterna ska också skydda områdets bevarandevärden så att dessa finns kvar för framtida generationer. Det kan gälla både biologisk mångfald och upplevelsevärden för besökare i nationalparken. Om det inte går att nå samförstånd i avgörande viktiga frågor eller det bedöms som svårt att få lokal förankring för dessa kan det vara nödvändigt att vänta med att starta projektet. Innan mer omfattande utredningar/inventeringar startas bör det alltså stå klart att nationalparksprojektet har goda förutsättningar att genomföras. (Se 4.1 om förstudie).

Förslag till skötselplan tas fram i projektet med stöd av fördjupade underlag. Om akvatiska och/eller marina delar ingår i området kopplas Havs- och vattenmyndigheten in i ett tidigt skede för att få fördjupade underlag och kunskaper om dessa värden. Huvudansvarig för skötselplanen förankrar kontinuerligt arbetet med styrgruppen och arbetsgruppen. Den formella gången innebär i princip utveckling av skötselplanen i två steg. Det första är en remissversion, det andra den beslutade versionen. Den beslutade skötselplanen bör redovisa aktuella förhållanden vid invigningen samt planerade åtgärder och löpande skötsel efter invigningen. Den bör även innehålla en kortfattad översikt av de beslut som föregått nationalparkens inrättande.

Naturvårdsverket fattar beslut om föreskrifter och skötselplan.

Mål

Syftet med nationalparken och principerna för områdets skydd och nyttjande utformas tidigt som grund för arbetet med föreskrifter och skötselplan samt övrig planering.

Regional och lokal förankring sker innan övriga arbeten startas. Förslag till skötselplan och föreskrifter skickas på remiss av Naturvårdsverkets i god tid innan förslaget till nationalpark lämnas till regeringen. (se 4.10 om förslag till regeringen).

4.9 Iståndsättning- genomförande av engångsåtgärder

I planerade nationalparker finns i vissa fall särskilda behov av att genomföra så kallade iståndsättningsåtgärder, innan beslutet om nationalpark, om dessa helt uppenbart ligger inom ramen för den blivande nationalparkens förslag till syfte. Detta kan gälla skötselåtgärder i utvecklings- eller restaureringsmarker eller upprustning av vägar och byggnader, underhåll eller förbättring av befintliga leder m.m. Men det kan också vara anordningar för besökare som ska vara färdiga till nationalparkens invigning. Anläggningarnas omfattning och design måste anpassas efter områdenas karaktär, den förväntade omfattningen av besökare, samt eventuella behov att kanalisera besökare och/eller vissa typer av friluftslivsaktiviteter.

En särskild studie för att bedöma dessa frågor ska tas fram. Studien bör följas av en konkret *åtgärdsplan* rörande information och andra anläggningar som behöver finnas på plats före invigningen. Åtgärdsplanen beslutas inom projektet av styrgruppen och ska vara väl förankrad i Naturvårdsverkets budgetplan innan beslut. Åtgärdsplanen ska också integreras i skötselplanen för området innan remiss av densamma. Åtgärder som inte är nödvändiga inför invigningen av nationalparken ska vara en del av skötselplanen vilken ska vara beslutad innan dessa utförs. För arbetet med entréer till Sveriges Nationalparker finns nationella riktlinjer fastställda av Naturvårdsverket ("Riktlinjer för entréer till Sveriges nationalparker" Naturvårdsverkets Rapport 6656, ISBN 978-91-620-6656-7).

Mål

En åtgärdsplan tas fram för entréer, anläggningar och information samt för andra iståndsättnings åtgärder. Planen är en del av skötselplanen och ska vara helt förankrad i projektet och med Naturvårdsverket innan eventuella åtgärder utförs inför nationalparkens invigning.

Skötselplan och iståndsättning i befintliga nationalparker

Vid revidering av skötselplaner för befintliga nationalparker som inte kräver beslut av regering eller riksdag, d v s inte ändring av gränser, syfte eller föreskrifter, behövs ingen separat åtgärdsplan. Åtgärder avseende iståndsättning av mark eller nya anordningar för friluftslivet skall då ingå i förslaget till reviderad skötselplan som remitteras till berörda parter. Utveckling av entréer till såväl befintliga som nya nationalparker görs inom ramen för Naturvårdsverkets vägledning och görs i form av ett projekt där Naturvårdsverket är projektledare. Nödvändiga tillstånd och dispenser ska ha inhämtats av myndigheten innan åtgärderna genomförs.

4.10 Förslag om nationalpark till regeringen

Naturvårdsverket skickar ett förslag om bildande av nationalpark till regeringen för behandling och godkännande av riksdag. Förslaget ska innehålla en sammanfattande beskrivning av naturförhållanden samt motiv för och syftet med nationalparken. Vidare ska förslaget till föreskrifter och skötselplan biläggas samt en karta över området och dess avgränsning. Kartorna ska vara godkända för spridning av Lantmäteriverket. Det förutsätts också att markfrågorna är lösta inom området. Föreskrifter och skötselplanen ska ha remitterats av Naturvårdsverket och en remissammanställning vara gjord. Alla oklarheter ska vara utredda och lösta innan förslaget sänds till regeringen för behandling och beslut.

Mål

Det förslag till nationalpark som Naturvårdsverket sänder till regeringen är väl förankrat lokalt och regionalt genom ett långvarigt förankringsarbete och genom Naturvårdsverkets remiss om föreskrifter och skötselplan. Förslaget ska innehålla en remissammanställning och ev. oklarheter ska vara utredda.

Det finns tidsramar för regeringens och riksdagens hantering och den fortsatta processen fram till nationalparkens invigning. Det är en förutsättning att regeringen har kännedom om tidpunkten för beslut och invigning i ett mycket tidigt skede i projektet.

4.11 Regeringens och riksdagens beslut

Regeringen bereder frågan internt och lägger en proposition till riksdagen. Riksdagen beslutar om att nationalparken får inrättas. Regeringen beslutar därefter att området är nationalpark, anger dess syfte och avgränsning samt uppdrar åt Naturvårdsverket att utfärda föreskrifter och skötselplan. Regeringen beslutar också om vilken instans som har ansvaret för nationalparkens förvaltning. Beslut sker genom ändring av nationalparksförordningen.

Den tid som går åt från det att Naturvårdsverket lämnat in förslagen fram till riksdagens och regeringens beslut är minst sex till åtta månader. Förslag om nationalpark läggs i normalfallet i särskilda propositioner under hösten eller under våren och tidpunkten är avgörande för att den planerade invigningen kan genomföras som tänkt.

Mål

Naturvårdsverkets förslag är väl förankrat, förberett och remissbehandlat och ev. oklarheter är utredda så att inga problem uppstår vid behandlingen i regering och riksdag.

4.12 Naturvårdsverkets beslut om föreskrifter och skötselplan

Med tillämpning av den modell för planering och istandsättning som beskrivs i avsnitt 4.9 kommer skötselplanen för nationalparken att främst behandla områdets långsiktiga skötsel. Därutöver innehåller planen en relativt utförlig beskrivande del om natur, friluftsliv, kultur, övrigt nyttjande m.m.

Efter regeringens beslut om nationalpark beslutar Naturvårdsverket om föreskrifter och skötselplan för området. Dessa har redan remissbehandlats och remissammanställningen är en grund i regeringens beslutsprocess. Eventuella återstående detaljfrågor kopplade till föreskrifter, skötsel eller förvaltning ska lösas innan beslutet tas.

Mål

Med den förankring av föreskrifter och skötselplan som skett under nationalparkens planering är kontroversiella frågor avklarade i samband med Naturvårdsverkets remiss. Eventuella kvarstående frågor ska kunna hanteras inom rimlig tid så att beslut om föreskrifter och skötselplan kan tas innan nationalparkens invigning.

Målet är att beslut om föreskrifter och skötselplan fattas innan invigningen av parken.

4.13 Invigning

Invigningen kräver förberedelser i form av program där vandring, guidningar, kulturella aktiviteter och invigningstal ingår. Planeringen av invigningen bör inledas minst ett år i förväg i nära samarbete mellan de intressenter som medverkar i nationalparksprojektet. Regeringen behöver kännedom om tidpunkten genom kontinuerliga avstämningar under projektets gång. Invigningar av nya nationalparker har under en lång följd av år förrättats av H M Konungen. Kungahusets deltagande bör planeras minst ett år i förväg.

Mål

Invigningen är väl planerad med en kombination av aktiviteter som belyser såväl områdets ställning som nationellt värdefullt och sevärt naturområde som dess lokala särprägel och betydelse i bygden för natur- och kulturupplevelser.

4.14 Förvaltning och förvaltningsorganisation

Förvaltningen och skötseln av en nationalpark regleras i skötselplanen. I skötselplanen finns en beskrivande del som redovisar bakgrunden och motiven till bildandet av nationalpark och en del som anger hur området ska förvaltas och skötas. Av plandelen framgår även finansiering, riktlinjer för uppföljning samt förslag till inrättande av skötselråd med regionala och lokala intressenter m.m.

Länsstyrelserna är, enligt Miljöbalkens nationalparksförordning (1987:938) förvaltare av nationalparker med i förordningen angivna undantag. Den praktiska driften med underhåll och skötselåtgärder utförs av personal vid länsstyrelsen eller genom entreprenörer, som länsstyrelsen upphandlar. Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn, enligt miljöbalken, och har hand om viss fastighetsförvaltning för nationalparken med stöd av överenskommelse med Naturvårdsverket. Förvaltningen finansieras främst av Naturvårdsverkets anslag för åtgärder för värdefull natur.

I vissa nationalparker finns en annan organisation av förvaltningen, till exempel i Tyresta nationalpark, som förvaltas av Stiftelsen Tyrestaskogen. För nationalparkerna inom Världsarvet Laponia har regeringen, genom Laponiaförordning (2011:840), beslutat att området som helhet ska förvaltas av den ideella föreningen Laponiatjuottjudus.

Mål

Nationalparkerna har en väl fungerande förvaltning som bidrar till att säkerställa områdets naturvärden samt motsvarar de höga förväntningar om information och naturupplevelser som ställs av såväl lokala som tillresande besökare. Ansvariga myndigheter har god kontroll och tillsyn över områdets och anläggningarnas tillstånd och den värdefulla naturens långsiktiga bevarande.

5 Tidsplanering och ansvarsfördelning

5.1 Ansvarsfördelning

Ansvaret för planering och genomförande av olika åtgärder mellan Naturvårdsverket (NV), länsstyrelsen (LST), kommunen (K:n) och övriga parter specificeras i projektplanen för varje nationalparksprojekt. I princip gäller följande ansvarsfördelning för viktigare moment.

Åtgärder	Utförs av
Inledande samråd med berörd kommun	NV, LST
Beslut om projektdirektiv	NV
Bildande av styrgrupp, arbetsgrupp	NV, LST, K:n mfl.
Beslut om projektplan,	Styrgruppen (NV ekonomiska förutsättningarna)
Projektledare och biträdande projektledare	NV och LST
Kunskapsammanställning, inventering m.m.	LST
Huvudansvar för inventeringar, planering och byggnation av anläggningar m.m.	LST
Drivansvar för projektet	Projektledarna/ Arbetsgrupp
Beslut i avgörande frågor	Styrgrupp
Remiss och beslut om föreskrifter och skötselplan	NV
Hemställan till regeringen,	NV

5.2 Tidsplanering

Figuren nedan visar en principiell föreslagen tidplan för start och utförande av olika moment vid genomförande av en nationalpark. Varje enskilt projekt har dock sina speciella förutsättningar. Detta innebär att de olika momenten kan komma att genomföras vid andra tidpunkter i processen och att vissa moment inte behöver genomföras medan andra kan tillkomma. Exemplet visar hur en femårig process kan se ut. I verkligheten är det dock inte möjligt att veta hur lång tid en process tar. Det beror på en mängd olika faktorer och kan variera från tre till över 10 år. En förstudie behöver i normalfallet ett år att genomföra. Detta är inte inräknat i projekttiden nedan.

Förstudie behöver normalt 1år extra innan projektet kan starta

	År 1	År 2	År 3	År 4	År 5
Organisation, förankring					
Inledande samråd	■				
Projektdirektiv	■	■			
Arbetsgrupp / styrgrupp bildas		■	■		
Projektplan arbetas fram		■	■		
Kommunikationsplan		■	■		
Information, dialog	■	■	■	■	■
Dokumentation, utredning					
Utredningar, inventeringar av naturvärden och friluftslivsvärden		■	■	■	
Förslag till gränser		■	■		
Fastighetsförteckning/Markägarutredning			■	■	
Faktasammanställningar		■	■		
Utformn. syfte, bestämmelser					
Syfte, övergripande inriktning		■	■		
Föreskrifter,		■	■	■	
Skötselplan		■	■	■	
Planering- Åtgärdsplan för istandsättning					
Gränser justeras			■	■	
Friluftsliv och besöksmottagning, leder och anläggningar			■	■	■
Information				■	■
Naturvårdande skötsel				■	■
Genomförande					
Värdering			■	■	
Förhandling, förvärv			■	■	■
Skötselåtgärder/istandsättning					■
Informationsmaterial tas fram					■
Leder anläggs och anläggningar för friluftslivet byggs/istandsättning					■
Remisser, beslut					
Remiss av NVs förslag				■	
Bearbetning av förslag efter remiss					■
Förslag överlämnas till regeringen					■
Beslut om bildande av Regeringen					■
Beslut om skötselplan och föreskrifter av Naturvårdsverket					■
Invigning					■
Förvaltning					■

Nationalparksplan för Sverige – Genomförande 2015–2020

RAPPORT 6677

NATURVÅRDSVERKET
ISBN 978-91-620-6677-2
ISSN 0282-7298

I denna rapport beskriver vi kortfattat de områden som Naturvårdsverket nu vill prioritera för nationalparksbildning fram till 2020. Vi redovisar också hur arbetet med genomförandet av enskilda nationalparker bör bedrivas. Rapporten har utgått från ”Nationalparksplan för Sverige – Långsiktig plan” från 2008 och tidigare genomförande 2009–2013.

